

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XXIII. Romana legati de Cæsiis. De eadem materia legati, vel alterius dispositionis, ad pios usus incertos per testatorem non declaratos, sed alterius voluntati, seu declarationi commissos, an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

Et; Primò scilicet, an dictum testamentum ob incertitudinem hæredis instituti, esset in invalidum, ut locus factus esset intestatæ successioni ad favorem Horatii fratris; Secundò, an posita validitate dispositionis in genere, illa debita esset dictæ confraternitati, vel potius ratione incertitudinis applicari deberet Fabricæ, cuius personam repræsentabat idem intestatus successor ex cessione reportata; Et tertio quid respectu dicti legati mobilium ad favorem quorundam conjunctorum.

Quatenus pertinet ad primum; Quamvis Ego scribens pro intestato successore, tanquam Advocatus deducere regulam, super invaliditate testamenti ratione incertitudinis hæredis instituti ad *rex. in l. in tempus §. quoties ff. de hered. instit. l. si fuerit legatum ff. de reb. dub. & l. duo sunt Titii ff. de testamentar. tuel. Manic. de conjectur. lib. 4. tit. 7. num. 1. & alii plenè relati per Rub. de testam. cap. 67. num. 2. & seqq.*

Attamen, eidem meam operam requirenti liberè pro stylo insinuavi, quod esset desperatum, non solum ob adminiculativam certificationem, de qua infra; Verùm etiam ob favorem piæ causæ, inter cuius privilegia connumeratur istud, ut incertitudinis defectus non vitiet piæ dispositiones, ex relatis per *Tiraquell. & Adden. de privil. pia. caus. cap. 56. cum aliis ad fatietatem collectis per Rubicum dicti cap. 67. num. 41 & 43. cum seqq.* Est enim conclusio certa, ex ea probabiliratione, quod dispositio principaliter dirigitur in Deum, & animam ipsius disponentis; Unum verò, vel alterum piæ opus, respicit potius modum, quam substantiam, ideoque ipsa pia causa in genere est certa, illoque jure passim utimur, ut etiam supponebatur in casu, de quo *disc. seq.*

Majorcm autem probabilitatem videbatur habere alterum fundamentum, quod ratione dictæ incertitudinis, dispositio applicanda veniet Ecclesiæ universali, & consequenter Fabricæ S. Petri, juxta ejus facultates resultantis ex Apostolicis Constitutionibus ut *apud Cavaler. decis. 212. cum aliis, de quibus eodem disc. seq.*

Adhuc tamen sentiebam difficultatem, unde propterea resolutiones fuerunt juxta votum, atque licet succubuerim, attamen viæ sunt probabiles, quoniam licet vera sit regula superius insinuata, ut incerta dispositio sit inutilis; Attamen in jure vera quoque est limitatio, ubi ex adminiculis, & conjecturis certitudo resultat ex deductis per *Manic. ubi supra*, & alios plenè relatos in hujus causæ *decis. 310. & 350. par. 10. recen. præsertim in primanum. 3. & sequen.* Et consequenter cessant Fabricæ facultates, quæ non extenduntur ad dispositiones certas, ut *disc. sequen.*

Adminicula verò plura concurrebant hujusmodi certitudinem inducentia; Primò scilicet, quod testator esset unus ex confratribus, nimum frequentibus, ac devotis; Secundò, quod ipse vir nobilis, & Jurisconsultus, extrà patriam aliquando versatus, & haberet humorem malenconicum loquendi lingua Etrusca in Calabria, ideoque studendo effugere vocabula ibi usitata, quando nominabat Sanctiss. Sacramentum, hoc vocabulum Redemptoris adhibere solitus erat; Tertio quia mandavit ad se vocari quosdam dictæ confraternitatis officiales, idem vocabulum adhibendo; Et quartò ob pluriim attestaciones, quibus testator ejus intentionem communicaverat; Quamvis enim singulis adminiculis plures darentur responsiones, ac præsertim ultimo ob exceptiones, quas testes patiebantur; At-

Card. de Luca P. I. de Testam.

tamen vis erat in eorum cumulo attendendo cum solita regula, ut *singula qua non prosunt &c.*

Hinc de consequenti resultabat resolutio tertii puncti, (de quo tamen decisiones non agunt) quoniam data certitudine hæredis cessabat omnis ratio dubitandi de legatis in radice; Et nihilominus, ubi etiam incertitudo urgeret, adhuc tamen dum testamentum habebat solemnitates de jure necessarias in ultimis quamvis prophanis dispositionibus, hinc proinde, unum de tribus resultare observabam; Vel scilicet quod Ecclesia universalis, ut supra, esset hæres; Vel quod venientes ab intestato censerentur gravati solvere legata, quæ ab intestato etiam possunt deberi; Vel quod idem legatarii prætereundere possent, ut non dato hærede universali, ex beneficio juris accrescendi, seu verius ex alia ratione, ne contingat quem decedere pro parte testamentum, & pro parte intestatum, ipsi remanerent hæredes universales, ex insinuatis *sub r. de fideicomm. disc. 109. & apud Orthobon. decis. 162. & 203.* quæ in eo casu prodierunt; Verùm hæc discussa non fuerunt, quia non opus.

ROMANA

LEGATI DE CESIIS

PRO

HÆREDIBUS PORTIÆ CESIÆ DUCIS.

SÆ CERÆ

CUM

FABRICA SANCTI PETRI.

Discursus pro veritate in causa postea concordata.

De eadem materia legati, vel alterius dispositionis, ad pios usus incertos per testatorem non declaratos, sed alterius voluntati, seu declarationi commissos, an valeat; Et an, & quando continere dicatur talem incertitudinem, ut intrent facultates fabricæ Sancti Petri, potissimè ubi facultarius sit Religiosus professus.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 **R**elictum Monacho sub conditione, ut Monasterio non acquiratur, an, cui, & quomodo debeatur.
- 3 **D**e facultatibus fabricæ circa dispositiones incertas.
- 4 **Q**uando non dicamur esse in casu l. Theopompus.
- 5 **Q**uomodo distinguatur legatarius ab executoro.
- 6 **D**e circumstantiis ostendentibus agi potius de legatario quam executoro.
- 7 **D**e quibus usibus intelligatur religioso professu concessa facultas disponendi.

E 2

8. De

- 8 De circumstantiis ostendentibus agi potius de executor.
 9 An Episcopus habeat administrationem illorum legatorum, quae non expressis verbis, sunt Religiosis.

DISC. XXIII.

PORTIA CAESIA Ducissa Ceræ, scriptis in eius testamento hæredibus tribus germanis sororibus oblati in Monasterio Turris Speculorum, legavit cuidam Religioso ejus vita naturali durante, annua scuta 200 eroganda in occultas elemosynas, aliosque placitos, sibi que bene visos pios usus, absque eo quod legatum Religioni acquiri posset, minusque legatarius teneretur ad explicationem eorum operum, ac usuum, in quibus dicta pecunia annuatim erogaretur; Cumque testatrix morte sequuta, procuratores Fabricæ S. Petri, in vim facultatum capiendi, & applicandi legata quæ in incertos pios usus relicta sint, prætenderent quod super hoc legato facultates intrarent, idque prædictæ hæredes nimium ægrè ferrent, ob desiderium quod habebant, ut pecunia erogaretur in elemosynas occultas, aliaque opera pia, juxta mentem testatrix; Hinc Advocatorum congressus convocatus fuit pro directione & consilio, an scilicet expediret litem sustinere, vel potius, juxta fabricæ consuetudinem, aliquam compositionem procurare.

In hoc autem congressu, major pars fuit in voto, quod bonum jus legatario assisteret, ideoque litem probabili spe boni eventus sustineri deberet; Ego verò in contraria fui sententia, cujus veritatem exitus comprobavit, quoniam post plures disputationes habitas, & consequenter post notabiles expensas ab eisdem hæredibus passas, ob difficultates, quæ per eisdem fabricæ Congregationem habebantur, opus fuit amplecti concordiam magis forsitan præjudicalem, quam sibi ab initio, quando causa erat nova, & adhuc non disputata, juxta meum votum, tractata esset.

Discurrendo igitur in dicto congressu dicebam, controversiæ decisionem pendere à puncto, an dictus Religiosus, ad cujus vitam hæc annua præstatio relicta erat, censendus esset legatarius ad proprium commodum, vel potius simplex executor, seu explicator piæ dispositionis per testatricem sibi commissæ; Primo enim casu, certum erat, ut Fabricæ facultates non intrarent, dum certa erat persona legatarii, cui legatum acquireretur; Nil obstante ipsius incapacitate in parti ulari, cum prohibitione, ne acquireretur Religioni, (cui aliàs de jure legatum Religioso professo factum acquireretur, quoties illa est capax in communi), quoniam, vel dicta conditio juxta unam opinionem rejicitur tanquam impossibilis, ideoque pro non scripta habetur, ita ut non vitiet dispositionem; Vel juxta alteram opinionem, (quæ videtur magis communis & vera), talis prohibitio intelligenda est eo modo, quo de jure id est compatibile, ut scilicet habitu acquiratur Religioni, non autem actu, quoad administrationem, ac utilitatem de facto, quam Superiores Religionis permittere debent in ipso Religioso, cum facultate erogandi in religiosos, ac honestos, vel pios usus; Secus autem quoad acquisitionem ipsius juris, quod penes ipsam Religionem, non obstante dicta conditione, adesse dicitur, ex deductis in materia per Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 7. cap. 17. num. 4. cum sequen. Fagnan in cap. Monachi ex num. 21. de statu Manachorum, ubi la-

tè plures diversæ opiniones recensentur Rota apud Paniam decis. 1214. Buratt. decis. 584. num. 12. & 13. Et habetur sub tit. de Donat. disc. 25. ac etiam sub tit. de Regular.

Si verò e converso, censendus potius esset executor, seu explicator voluntatis testatrix, & tunc planum videbatur, ut dictæ facultates intrarent, ob utramque incertitudinem, personarum scilicet, ac usuum, juxta cons. Oldrad. 61. quoniam ea, quæ Episcopis super exequendis piis disponentium incertis voluntatibus de jure competunt, ex Apostolicis Constitutionibus hodie cadant sub facultatibus Fabricæ, quæ capit omnia pia incerta, quamvis ad nominationem, electionem, seu declarationem certorum executorum relicta sint, ut dècernitur in Brevis edito per Alex. VII. 16. Novembris 1660. quoties præcisè non agatur de legato facto ad favorem pauperum, ita declarando ejus motum proprium in proposito editum inito Pontificatus 30. Aug. 1655. ut scilicet legata pro elemosynis, quæ pauperibus distribuendæ sunt, non obstante incertitudine, non caderent sub dictis facultatibus.

Et quamvis etiam in casu, quo deputatus esset tanquam executor seu explicator, adhuc dici posset, ut verisimur in casu voluntatis certæ per ipsam testatricem determinatæ, atque per dictum fiduciarium explicandæ tanquam testem juxta terminos text. in l. Theopompus ff. de dot. cum aliis, de quibus sub tit. de fideicom. disc. 182. & seq. ac etiam hoc tit. disc. 42. & seq. Attamen cessabat applicatio ex facto, Tum quia Religiosus prædictus æsterebat, quod nihil determinatum à testatrice sibi injunctum fuisset; Tum etiam quia ejusdem testamenti contextus vincebat contrarium, dum in eo dicebatur, ut pecuniæ erogari deberent in pios usus occultos dicto Religioso bene visos ac magis placitos, ideoque servata non erat forma, de qua agit text. in d. l. Theopompus cum concord. de qualocis proximè citatis.

Quod autem esset legatum, dicebatur quod ad distinguendum legatarium ab executoro, recepta est distinctio Bart. in l. pecunia num. 1. ff. de alim. & cibis. legatis quam sequuntur Bald. in l. quidem testamento §. si scriptus num. 2. ff. de legatis primo & ceteri collecti per Gratian. discept. 446. num. 4. Ad den. ad Gregor. dec. 544. in fine Ad den. ad disc. 20. num. 25. & sequen. part. 3. recent. quod; Aut verba directa sunt ad personam cum onere faciendi, & dicitur legatarius quamvis gravatus; Aut directa sunt ad ipsum opus, persona verò subsequatur, & tunc dicitur executor; Et consequenter cum in hac facti specie, verba concepta essent juxta primam partem, ita censendus videbatur legatarius, non autem executor.

Præterea ista quæstio voluntatis, cujus decisio pendet à puncto causa finalis, an scilicet disponens, principaliter contempleret personam legatarii, cui accessorie adjectum esset onus, vel e converso principaliter contemplatum esset opus, cui accessorie persona destinata sit, tanquam instrumentum executionis, ut bene expendendo multas decisiones, quæ invicem pugnantem videntur, habetur apud Ad den. ad Gregor. dec. 544. unde propterea recurrendum est ad conjecturas, seu facti circumstantias quæ unam, vel alteram voluntatem fundeant hisque attentis, pro legato potius respondendum videbatur.

Primo quia præcedebat persona, & subsequēbatur opus, ut apud Greg. dicta dec. 544. n. 7. Secundo quia erogatio pecuniæ injuncta non erat per viam simplicis admonitionis, quæ de jure non est obligatoria,

toria, ut firmatur per Rot. in Rom. hered. 1. Aprilis 1678. §. nec pietas coram Albergato, edita in causa, de qua habetur infra disc. 50. impress. post colluc. Bond. decis. 43. Tertio fortiter, quia legatum restrictum erat ad solam vitam dicti Religiosi, qui poterat pramori testatrici, vel intrā breve spatium post illam decedere, unde propterea legatum remansisset, vel caducum, vel sine effectu, quod nullatenus est probabile, si finalis, ac primaria testatrix intentio directa fuisset ad opus, & non ad personam.

Quarto quia, ad distinguendum legatarium ab exequutore attenditur, an persona aliquod commodum, ac emolumentum ex ea dispositione assequitur, nec ne, ut primo casu censetur legatarius, in secundo autem exequutor ex deductis per Add. ad Gregor. dicta decis. 54. Adden. ad decis. 20. num. 35. & sequen. part. 3. recent. Cum igitur erogatio dictæ præstationis, utpote reposita in libera voluntate, ac placito dicti Religiosi, sequi posset ad ejusdem Religiosos necessarios, vel honestos usus, hinc sequi dicebatur, ut versaremur in prima parte distinctionis. Neque ob stare videbatur insinuatum onus erogationis in eleemosynas occultas, vel usus pios, quoniam ista videbatur potius quædam expressio ejus, quod tacite inerat de jure, cujus dispositione attenditur, ubi Religioso professo, Vel ex Apostolica dispensatione, Vel ex dispositione testatoris, conceditur usus, ac administratio alicujus annuæ præstationis, seu aliorum bonorum, tunc id sub se istam tacitam habet conditionem erogandi in pios, & religiosos usus etiam proprios, non autem extrā ea, quæ Religioso non bene congruunt Navarr. conf. 17. de donat. lib. 3. Sanchez. ad præcepta Decalogi lib. 7. cap. 17. num. 8. Barbosa. de Episcopo alleg. 103. num. 5. in fine Rota decis. 18. numer. 22. part. 9. recent. in Romana censuum 27. Muii 1652. coram Bichio, inter suas decis. 508. & 27. Aprilis 1654. coram Bevisacqua, & quarum prima est etiam impress. dec. 153. part. 11. recent.

E converso autem, ut dicta dispositio importaret in Religioso simplicem exequutoriam, urgebant; Primum dicta restrictio ad eleemosynas occultas, ac usus pios, unde propterea ipse religiosus nihil sibi applicare poterat, quoniam ea, quæ in proximè allegatis autoritatibus habentur de administratione religioso permissa, percutiunt prohibitionem erogandi in usus parum honestos, atque viro religioso incongruos, sed non inducunt necessitatem erogandi in pios usus tantum, cum receptum sit, erogationem fieri posse in usus religiosos, qui ejus personæ usum respiciant circa quamdam majorem commoditatem, quæ instituto non repugnet, & tamen illi usus dici non possunt pii, utpote necessarii pro sustentatione religiosi, dum Religio, præsertim verò illa, de qua erat iste Religiosus, omnia necessaria suppeditat; Et consequenter, dum stante dicta restrictione, persona nullum obtinebat emolumentum, versabamur potius in altera parte distinctionis, de qua supra.

Secundo, quia cum hujusmodi legata facta religiosi, cum præcepto, ut non acquirantur Religioni, sed converti debeant in pios usus, ad quorum specificationem ipse religiosus teneri non deberet, ut plurimum continere videntur fraudem & colorem quæsitum, ut ita religiosus contra proprium institutum efficiatur proprietarius, Atque hinc sequitur, ut per Episcopum, seu alium Superiorem, cujus loco Fabrica successit, ad hujusmodi fraudibus obviandum, dicta administratio interdici possit, erogando legatum in opera pia Episcopo bene

Card. de Luca P. I. de Testam.

visa, quorum loco, stante incertitudine, succedit fabrica ex deductis per Fagnan. in cap. tua nobis de testamentis, & habetur particulariter actum infra disc. 6.

Et tertio clarius, quia in testatrice nulla concurrebat ratio affectionis erga istum religiosum, eatenus ab ea cognitum, quatenus esset Præfectus cujusdam piæ congregationis, cujus potissimum pius institutum est, curandi cum occultis eleemosynis subvenire honestos pauperes verecundos, indeoque verè legatum directum erat in opus, destinata persona ratione Præfecturæ ejusdem operis, unde propterea clarum videbatur, quod ageretur potius de exequutoria; Credebam tamen quod nimis aspera, ac rigorosa esset hujusmodi præsentio, quoniam stante hujus congregationis instituto, atque expressione ab eadem testatrice facta de occultis eleemosynis, ita videbamur esse potius in casu illius incertæ dispositionis ad favorem pauperum, quam à fabricæ facultatibus exemit dictus motus proprius Alexandri Septimi 30. Augusti 1655. Verum ob difficultates, congrua reputa fuit concordia, quæ controversiæ finem dedit.

CAESAR AVGVSTANA

TESTAMENTI

PRO

COMITE DE ARANDA
ET CONSORTIBUS

CUM

ARCHIEPISCOPO.

Casus disputatus in Rota ubi pendet.

An, & quando Episcopus condere possit testamentum ad pias causas, five, ut dicitur pro anima, pro morientibus ab intestato; Et quatenus possit, quomodo id practicari debeat.

SUMMARIUM.

- 1 Acti series.
- 2 Resolutio seu status causa.
- 3 De materia remissoria concedenda, vel deneganda, & quod non expediat has dispositiones assumere.
- 4 Unus pro altero testari non potest, neque ultima voluntas in alienam voluntatem transferri potest.
- 5 Non est prohibita consuetudo legitime inducta, ut Episcopus testetur pro anima morientis ab intestato.
- 6 Qualis consuetudo in hoc requiratur.
- 7 Quod ista consuetudo habeat aliquam juris assensionem, & de ratione.
- 8 De abusu dictæ consuetudinis.
- 9 De moderationibus factis per S. Congregationem.
- 10 Quod eadem consuetudo deberet omnino aboleri.

E 3

DISC.